Eduskunnan Sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi
Asiantuntijakuuleminen 20.4.2021 klo 12.00

Asia: Lausunto valioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta VNS 1/2021

Sivistystyönantajien lausunto valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää sivistysvaliokuntaa asiantuntijapyynnöstä ja mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta.

Yleistä

Sivista korostaa, että koulutuspoliittiselle selonteolle on selvä tarve. Koulutus- ja tutkimussektori on edellisen kymmenen vuoden ajan käynyt läpi mittavat resurssileikkaukset ja samaan aikaan lähes kaikkia koulutusaloja on uudistettu.

On aika ottaa hallituskautta pidempi perspektiivi ja visioida rohkeasti tulevaisuutta.

Harmillisesti valtioneuvoston selonteon valmistelussa on hukattu mahdollisuus aitoon ja pitkäjänteiseen, hallitus-oppositiorajat ylittävään valmisteluun. Selonteon valmistelua on ymmärrettävästi vaikeuttanut maailmanlaajuinen Covid19-pandemia ja sen hoito, mikä on näkynyt muun muassa siinä, että sidosryhmien kuuleminen ja sitouttaminen selonteon valmisteluun on jäänyt liian vähälle.

Selonteosta välittyykin edelleen monin osin **keskeneräisyys ja valmistelua vaivannut ilmeinen kiire**. Kun edellinen koulutuspoliittinen selonteko on hyväksytty vuonna 2006, eikä erillisiä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmia enää laadita, olisi nyt selonteon valmisteluun kaivannut laajempaa sidosryhmien sitouttamista ja kuulemista. Moni keskeinen koulutuspolitiikan kysymys esitetään selonteossa epäselvästi ja muutostarpeita perustellaan epämääräisesti.

Pitkän aikavälin koulutus- ja tutkimuspolitiikan kannalta ennakoitavuus on aivan keskeistä. Sen vuoksi selonteon parlamentaarista roolia on syytä korostaa. Laajan parlamentaarisen yksimielisyyden löytyminen on keskeistä selonteon tavoitteisiin pääsyn kannalta.

Sivista pitää valitettavana, että työ- ja elinkeinoelämän näkökulma on selonteossa varsin ohut. **Koulutusjärjestelmää ei pidä tarkastella muusta yhteiskunnasta irrallisena laboratoriona.**

Selontekoluonnos on laadittu varsin perinteisesti niin, että toimenpiteet esitetään koulutusasteittain. Valinta on johtanut siihen, että esimerkiksi aikuiskoulutus uupuu lähes kokonaan samoin eri nivelvaiheet. Myös kansainvälisyys ja koulutusvienti ovat jääneet liian vähälle, samoin digitalisaation mahdollisuudet eri koulutusasteilla. Nämä puutteet on korjattava eduskuntakäsittelyn aikana.

Selonteossa esitetään myös useita uudistuksia, joiden tarkoituksenmukaisuuden Sivista kyseenalaistaa. Etenkään toisen asteen koulutuksen osalta emme pidä perusteltuna käynnistää uutta kokonaisuudistusta tilanteessa, missä niin lukiokoulutuksen kuin ammatillisen koulutuksen lainsäädännöt on juuri uudistettu ja oppivelvollisuuden laajennus vasta toimeenpanovaiheessa.

Sivistystyönantajien päähuomiot selonteosta:

- **Jo selonteon visiossa on linjattava tarkemmin, millaista rahoitustasoa tavoitellaan.**

- **Selonteon toimeenpanovaiheessa on osallistettava koulutuksen järjestäjäkenttää ja korkeakouluja laajasti.**

- **Etäopetuksen ja digitaalisuuden parempi hyödyntäminen kaikilla koulutusasteilla alkaen perusopetuksesta on nähtävä mahdollisuutena**

- **Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osalta määrää ei saa korostaa laadun kustannuksella. Korkeakoulutus- ja tutkimuskenttä on kansainvälinen, resurssien on oltava kansainvälisesti vertaillen kunnossa.**

- **Tavoitteet siitä, että TKI-rahoitus nostetaan 4 % bruttokansantuotteesta ja että vähintään puolet nuorista ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon ovat hyvät ja laajasti jaetut. Rahoitus tavoitteisiin pääsemiseksi puuttuu.**

- **Korkeakoulupolitiikan osalta korostamme, että on tärkeää jatkaa pitkää linjaa, jossa korkeakouluille on annettu toimintavapautta. On huolestuttavaa, että selonteossa korostetaan uusia valtio-ohjauksen tarpeita, mutta ei juurikaan nosteta esille korkeakoulujen autonomiaa tai itsenäistä strategista kehittämistä.**

- **Koulutusviennin roolia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia tulee avata selonteossa tarkemmin**

- **Toisen asteen koulutus ei tarvitse kokonaisuudistusta, maininta järjestäjäkentän määrän vähentämisestä on turha.**

- **Osaamisen ja työelämän välistä suhdetta ja sen kehittymistä ei selonteossa käsitellä riittävän kattavasti.**

- **Aikuiskoulutus on nostettava vahvemmin esiin**

- **Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta kehitetään jatkossakin ensisijaisesti kahtena erillisenä koulutusmuotona, molempien koulutusten omista lähtökohdista.**

- **Selonteossa täytyy vapaan sivistystyön osalta esittää rohkeampia tulevaisuusnäkymiä**

- **Jatkuvan oppimisen tueksi ei perusteta uusia pysyviä hallinnollisia rakenteita; alustamaisen palveluekosysteemin on oltava uudistamisen lähtökohta**

- **Jatkuvaa oppimista kehitetään ennen kaikkea vahvassa työ- ja elinkeinoelämäyhteistyössä**

- **Taiteen perusopetuksen tutkimusta on kehitettävä nopealla aikataululla**

- **Osaamisen tunnistamista ja tunnistamista on kehitettävä tpo-puolella ja KOSKI-järjestelmä otettava käyttöön.**

2 Visio/tavoitetila

Visiossa asetettu tavoitetila on kannatettava. Suomessa on vahva sivistysusko ja vain sitä edelleen vahvistamalla, pärjäämme myös tulevaisuudessa. **Samalla esitämme, että kunnianhimon tasoa nostetaan.**

Laadukas ja kansainvälisesti korkeatasoinen koulutus ja tutkimus ovat avainasemassa, kun mietitään, mistä uusi, hyvinvointiyhteiskunnan palvelut turvaava kasvu syntyy. Kansainvälistyminen vahvistaa koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimintaamme ja tarvitsemme lisää kansainvälisiä osaajia.

Näkemyksemme mukaan **visio-osuudessa on linjattava ihan konkreettisesti myös koulutuksen ja tutkimuksen rahoitustasosta.** Siitä, millaista rahoitustasoa tavoitellaan. Haluammeko OECD-kärkeen vai riittääkö keskiverto?

Visiossa olisi myös nostettava esiin **koulutuksen ja tutkimuksen elinkeinoelämäyhteys**. Osaamisen on jatkossakin vastattava elinkeinoelämän tarpeisiin joustavasti ja resurssitehokkaasti.

Suomen koulutusmenot suhteessa kansantuotteeseen ovat nyt OECD-maiden keskiarvon yläpuolella, mutta selvästi muita Pohjoismaita jäljessä. **Selonteko on oikea paikka linjata siitä, miten saavutamme muut.**

Digitalisaation mahdollisuudet on nostettava vahvemmin esiin kaikilla koulutusasteilla alkaen perusopetuksesta saavutettavuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi. Koulutuksen ja tutkimuksen aika- ja paikkasidonnaisuus vähenee tulevaisuudessa entisestään. Erilaiset digiratkaisut ovat myös keino laajentaa monipuolisempi koulutustarjonta kaikkien ulottuville.

Sivistystyönantajat esittää:

- **visioon kirjataan, että julkinen panostus koulutukseen nostetaan muiden Pohjoismaiden tasolle vuoteen 2030 mennessä. Koulutus- ja tutkimuspanokset ovat avain tuottavuuden nousuun, maailmanluokan innovaatioihin, julkisen talouden kestävyyteen ja siten hyvinvoinnin kasvuun.**

- **että visioon kirjataan selkeämmin uuden teknologian hyödyntämisestä kaikilla koulutusasteilla myös koulutuksen saavutettavuuden näkökulmasta.**
- **että visioon kirjataan vahvemmin koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistyminen ja koulutusviennin mahdollisuudet**
- **että visiossa muistetaan myös koulutuksen ja tutkimuksen työelämä- ja elinkeinoelämäyhteys.**

3 Koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ja toimenpiteet

Selonteossa on perustellusti vahva saavutettavuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma, mutta **samalla yksilölliset tarpeet ja koulutuksen laatunäkökulmat jäävät taka-alalle. Nämä näkökohdat on nostettava vahvemmin esille.**

Selonteossa korostuvat erilaiset rakenneuudistukset. Sivista korostaa, että koulutusta ei pidä kehittää rakenteet edellä, vaan rakenteiden on seurattava tavoitteita ja toiminnan tarpeita. **Rakenteiden on oltava mahdollistavia, monilla erilaisilla yhteistyömalleilla voidaan saavuttaa samat tavoitteet.**

Selonteossa ajatuksena on, että tulevaisuudessa koulutusta järjestävät nykyistä suuremmat organisaatiot ja eri sektoreiden järjestäjät yhdistyvät erityisesti alueilla, joissa väestö vähenee. Suuruus ei itsessään saisi ohjata järjestämistä, vaan tarkoituksenmukaisuus. **Toisen asteen osalta tavoitellut yhdistymiset edellyttävät näkemyksemme mukaan järjestäjien kattavaa siirtymistä yksityiseen toimintamuotoon.**

Selonteossa todetaan, että esitettyjen toimenpiteiden täsmällinen muoto tarkentuu vasta varsinaisissa valmisteluprosesseissa, joihin selonteon pohjalta ryhdytään. **Sivista korostaa, että uudistusten ollessa vielä näin alkutekijöissään, on selonteon toimeenpanoon otettava mukaan koulutuksen järjestäjäkenttä laajasti.** Selonteossa esitetään esimerkiksi korkeakoulujen nykyisestä toiminnasta väitteitä, joita ei perustella. Katsomme, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen ennakoitavuuden kannalta ei ole kestävää, mikäli mahdollisesti mittavat uudistukset tehdään ilman laajapohjaista valmistelua ja osallistamista.

Selonteossa otetaan kantaa rahoituksen ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden puolesta. Tämän tueksi olisi esitettävä laskelmia tarvittavasta rahoituksesta selonteon tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisesti määrällisten tavoitteiden osalta arviolaskelmat pystytään tekemään riittävällä tarkkuudella. **Pelkkä kirjaus siitä, että "pitkän aikavälin tavoitteena on vahvistaa koulutuksen ja tutkimuksen voimavaroja" ei riitä.** Positiivinen linjaus on, että pienenevistä ikäluokista koituvat säästöt käytetään esi- ja perusopetuksen vahvistamiseen.

Selonteko ei huomioi lainkaan koulutusvientiä ja sen edistämistä. Esimerkiksi englanninkieliset tutkinnot ja ammatillisen koulutuksen vientimahdollisuudet ansaitsevat huomiota. Koulutusjärjestelmää ei muutenkaan pidä kehittää vain kansalliskielillä, vaan etenkin englanninkielistä tarjontaa on lisättävä kaikilla

koulutusasteilla. Myös kielivarannon monipuolistaminen ansaitsee omat toimenpiteensä.

Aikuiskoulutusta ei ole käsitelty selonteossa tarpeeksi kattavasti, vaikka aikuisten osuus niin toisen kuin korkea-asteen opiskelijoista on merkittävä. Muuttuva työelämä korostaa entisestään jatkuvan oppimisen ja osaamisen päivittämisen merkitystä.

Sivista esittää:

- **Selonteossa tuodaan selkeästi esiin eri koulutuksen järjestäjien rooli nyt ja tulevaisuudessa.**
  - **Yksityiseen muotoon siirtyminen on korkea-asteella avannut uusia toimintavapauksia; sama olisi mahdollista toisen asteen koulutuksessa**
- **Selonteossa on esitettävä selkeät laskelmat eri koulutusasteilla tarvittavista lisäresursseista selonteon tavoitteiden saavuttamiseksi.**
- **Selontekoon nostetaan vahvemmin esiin koulutusvienti ja sen mahdollisuudet eri koulutusasteilla.**
- **Aikuiskoulutus ansaitsee oman kokonaisuutensa**
- **Kielten opetuksen monipuolistaminen nostettava mukaan toimenpiteisiin**
- **Korkeakoulut, koulutuksen järjestäjät ja muut keskeiset toimijat on otettava mukaan selonteon toimenpanoon.**

3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Kunnilla on keskeinen asema varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa, mutta **Sivista muistuttaa, että yksityisillä oppilaitoksilla ja toimijoilla on tärkeä rooli ja tehtävä julkisten toimijoiden rinnalla**. Esimerkiksi perusopetusta järjestää 104 yksityistä toimijaa. Kun kuntien tehtäviä väestönvähenemisen myötä mietitään uusiksi, on muistettava yksityisen koulutuksen tarjoama lisäarvo.

Perusopetuksen osalta Sivistystyönantajat muistuttaa yksityisten oppilaitosten epäoikeudenmukaisesta kotikuntakorvauksesta, johon sivistysvaliokuntakin vuonna 2018 talousarviokäsittelyn aikana kiinnitti huomiota asiaan (SiVL10/2018 vp). Muissa kuin kunnan ylläpitämässä perusopetuksessa opiskelee lähes 25 000 oppilasta, suurimmalle osalle näistä oppilaista kyseessä on oman kotikunnan osoittama lähikoulu. Näiden oppilaitosten ylläpitäjät saavat vain 94 prosentin suuruisena kunnan peruspalveluiden valtionosuuksista annetun lain (HE 38/2014) mukaisen kotikuntakorvauksen. **Kotikuntakorvaus on luonteva nostaa 100 prosenttiin samalla, kun rahoitusjärjestelmä uudistetaan.**

Koulutuksellinen tasa-arvo näkyy selonteossa vahvasti. **Sivista pitää tärkeänä, että kaikkien lasten oikeutta hyvään ja laadukkaaseen perusopetukseen vahvistetaan.** Tätäkin tavoitetta tukee kotikuntakorvauksen korjaaminen. Kannamme huolta oppimistulosten laskusta ja lasten sekä nuorten mielenterveysongelmien kasvusta. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vaikutusta lasten ja nuorten kasvuun täytyy vahvistaa ennen kaikkea perustaitojen osalta.

Sivista ei sen sijaan katso, että kouluvalinnat olisivat kaupungeissa keskeinen syy koulutuksellisen tasa-arvon heikentymiseen. Taustalla on varmasti monia syitä, joita edellä mainituin keinoin tulisi poistaa ja perustaitoja vahvistaa. **Oikeus valita lapselleen paikka myös muuhun perusopetusta antavaan kouluun kuin lähikouluun on tärkeä lapsen oikeus, johon Suomi on sitoutunut kansainvälisten sopimusten ja oman lainsäädäntönsä kautta. Tästä tulee jatkossakin pitää kiinni.**

Kouluvalinnanvapaus on tärkeää myös lapsen oikeuksien näkökulmasta katsottuna. Tätä oikeutta tulee tukea myös syrjäseuduilla asuville lapsille tarjoamalla entistä laajempaa etäopetusta. Oppimisanalytiikkaa tulee hyödyntää nykyistä enemmän. **Etäopetuksen ja digitaalisuuden parempi hyödyntäminen sekä yksilöllisen oppimispolkujen tukeminen on nähtävä mahdollisuutena ja välttämättömyytenä, ei uhkana tai heikentävänä toimenpiteenä**. Tältä osin on oltava valmius tarkastella ripeästi myös perusopetuslakia. Haasteita varmasti löytyy, mutta tekemättä jättäminen ei Sivistan mukaan ole vaihtoehto.

Sivista katsoo, että sote-paketin yhteydessä sovittu oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden siirto tuleville sote-hyvinvointialuille ei tue tämän selonteon tavoitteita. Psykologien ja kuraattoreiden paikka on koulussa osana kouluyhteisöä.

Sivista on myös huolissaan siitä, että yhä useampi koululainen opiskelee vain englantia ja toista kotimaista kieltä. **Harvinaisempien kielten opetuksen tarjontaa voidaan lisätä kouluissa hyödyntämällä koronavirusajan oppeja digi- ja etäopetuksesta.** Pienillä lapsilla on paras herkkyys oppia vieraita kieliä.

A2-kielen eli toisen vieraan kieleen tarjoaminen kaikissa kouluissa jo kolmannelta luokalta alkaen tukisi sitä, että yhä useampi uskaltaisi aloituskieleksi muun kuin englannin. Kuntiin tarvitaan yhdessä eri koulutuksen järjestäjien kanssa laadittavat kieli- ja kansainvälisyysohjelmat, joissa rakennetaan selkeitä kielipolkuja ja -jatkumoita, jotta oppiminen ei katkea koulutusasteelta toiselle siirryttäessä.

Lisäksi Sivista on huolestunut **taide- ja taitoaineiden vähenemisestä**. Mikäli kaikille Suomen lapsille ja nuorille halutaan kokemuksia kulttuurista ja taiteesta, niin ratkaisu löytyy toimivista kulttuurikasvatussuunnitelmista. Näiden edistämistä tulisi tukea lainsäädännöllä ja resursseilla. Kulttuurikasvatussuunnitelmat on otettava kiinteäksi osaksi opetussuunnitelmaa.

<u>Sivista esittää:</u>

- **Esi- ja perusopetuksenlainsäädännön uudistamisen yhteydessä on nostettava yksityisten perusopetuksen järjestäjien, mukaan lukien yliopistojen harjoittelukoulut, kotikuntakorvaus 100 prosenttiin**
- **Kouluvalinnanvapaus tulee säilyttää**
- **Etäopetuksen ja digitaalisuuden parempi hyödyntäminen perusopetuksessa sekä yksilöllisen oppimispolkujen tukeminen on nähtävä mahdollisuutena**

- **Sote-paketin yhteydessä sovittu oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden siirto tuleville sote-hyvinvointialuille ei tue selonteon tavoitteita**
- **Kulttuurikasvatussuunnitelmat on otettava kiinteäksi osaksi opetussuunnitelmaa**
- **Kielten opetuksen monipuolistamista on jatkettava ja laadittava yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa kieli- ja kansainvälisyysohjelmat. Valinnaisen A2-kielen varhentaminen alkamaan jo peruskoulun 3. luokalta on hyvä ensimmäinen askel.**

3.2 Toinen aste

Selonteossa on käsitelty ansiokkaasti nuorten osaamista ja peruskoulua. Toisen asteen kokonaisuuteen siirryttäessä on painotettava, että peruskoulun jälkeen osaamisen pitää olla sillä tasolla, että opinnoista ja oppivelvollisuudesta voi suoriutua. Nyt peruskoulusta valmistutaan usein puutteellisin tiedoin ja taidoin, jotka vaikeuttavat opiskelijan jatkoa ja heikentävät ennustetta kiinnittyä työelämään.

Sivista ihmettelee merkittävästi selontekoon sisältyviä toisen asteen kehittämisehdotuksia ja kokee, että esitelty tilannekuva ja analyysi on puutteellinen. Esimerkiksi selonteossa annetaan melko dramaattisesti se tilannekuva, että ammatillisessa koulutuksessa opintojen henkilökohtaistaminen aiheuttaisi ongelmia nuorille ja heikentäisi oppimistuloksia. Kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama ja Owal Groupin selvitys ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta sekä valtiotalouden tarkastusviraston raportti tältä vuodelta toteavat, että **reformi on edennyt toivottuun suuntaan**. Owal Groupin selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että **“uusi lainsäädäntö on tehostanut koulutuksen toteuttamista ja mahdollistaa yksilölliset opintopolut ja opintoajat entistä paremmin.”**

Suomessa toisen asteen koulutus on järjestetty kahta erillistä väylää pitkin. Lukiokoulutuksen ensisijainen tehtävä on ollut antaa valmiudet jatko-opiskeluun korkeakouluissa. Ammatillisen koulutuksen ensisijainen tehtävä on ollut tuottaa ammatillisia osaajia yhteiskunnan eri työtehtäviin. Pidämme tätä perusjakoa jatkossakin perusteltuna. Selonteossa tätä perusjakoa pyritään murentamaan useilla eri tavoilla.

Toisen asteen perusrakenteesta on pidettävä kiinni, vaikka yhteistyötä eri koulutusalojen välillä kehitetäänkin tai koulutuksen järjestäjät yhdistävät hallintojaan. Kirjaus siitä, että “lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta kehitetään myös omina koulutusmuotoinaan, joilla on omat tehtävänsä” on tästä näkökulmastaharhaanjohtava.

- **Sivista korostaa, että lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta on ensisijaisesti kehitettävä omista lähtökohdistaan ja omina koulutusmuotoinaan.**

Sivista katsoo, että toinen aste ei tarvitse kokonaisvaltaista uudistamista, sillä molemmat koulutusmuodot, lukio ja ammatillinen, on juuri uudistettu ja

oppivelvollisuutta on laajennettu. Ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan vasta vuonna 2018. Reformin siirtymäaikaa oli luvattu vuoteen 2022 asti.

Lukiokoulutuksessa on taas meneillään uusien opetussuunnitelmien käyttöönotto. Lukiokoulutuksessa yksikköhintaa vahvistettiin tällä hallituskaudella hieman, mutta rahoitusleikkaus on vuoden 2017 tasoon edelleen merkittävä ja vastaa korotuksen jälkeenkin noin 100 miljoonan euron leikkausta vuositasolla. Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikattiin voimakkaasti viime vuosikymmenellä. Rahoitusta on paikattu pääsääntöisesti määräaikaisella rahoituksella, ei pysyvillä lisäyksillä. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta tuleekin nostaa ja järjestelmän kehittämistä jatkaa.

Molempien koulutusmuotojen osalta rahoitus ei vastaa todellisia kustannuksia. Uudistuva toinen aste ja oppivelvollisuuden laajennus edellyttävät investointeja koulutuksen järjestäjiltä.

- **Sivista esittääkin, että tehtyjen uudistusten toimeenpanoon on panostettava erityisesti resurssien muodossa: nostamalla asteittain sekä ammatillisen perusrahoitusta että lukiokoulutuksen y ksikköhintoja. Erityisesti oppivelvollisuuden laajennuksen kustannuksia ja muita vaikutuksia on seurattava tarkkaan.**

Selonteon mukaan tavoitteena on vähentää oleellisesti sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen järjestäjien määrää**. Mihin tavoite perustuu? Laadukas toisen asteen koulutus ei ole järjestäjien määrästä tai koosta kiinni.** Koulutusta ei tule ajaa maakuntien tehtäväksi tai jättää ainoastaan kuntien vastuulle**. Selonteon tavoitteista onkin poistettava maininta siitä, että koulutuksen järjestäjien määrää vähennetään.** Työelämän nopeasti muuttuvat osaamistarpeet edellyttävät asiakaslähtöistä ja kustannustehokasta toimintaa, joka onnistuu tehokkaimmin monimuotoisilla ja -kokoisilla järjestäjillä. Samalla on huolehdittava siitä, että pienet ja erikoistuneet oppilaitokset ovat elinvoimaisia jatkossakin.

Selonteossa, toisen asteen kokonaisuutta tarkasteltaessa, unohtuu se tosiasia, että ammatillisessa koulutuksessa opiskelee Suomessa yli neljännesmiljoona opiskelijaa, joista reilusti yli puolet on aikuisia. Selonteossa aikuisten ammattiin opiskelu ei näy juuri ollenkaan. Ammatillinen jatkuvan oppimisen väylä on työelämässä erittäin tärkeä keino kehittää osaamista. Se on myös erinomainen tapa kehittää yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä erilaisten joustavien mallien ja esim. oppisopimuksen tehokkaan hyödyntämisen kautta.

Ammatillisten tutkintojen on vastattava elinkeinoelämän tarpeisiin joustavasti ja kustannustehokkaasti. **Osaamisen ja työelämän välistä suhdetta ja sen kehittymistä ei selonteossa käsitellä riittävän kattavasti. Näemme, että tältä osin selonteko on puutteellinen.**

Sivista muistuttaa, että toisen asteen koulutuksella on merkittävä rooli koulutusviennissä sekä työ- ja osaamisperäisessä maahanmuutossa. **Koulutusviennin roolia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia tulee avata selonteossa tarkemmin**. Ammatillisen koulutuksen viennin edellytykset on tuotava lainsäädännössä kokonaisuutena yhdenvertaisiksi korkeakoulutuksen

kanssa. **Esimerkiksi tilauskoulutuksen järjestäminen** EU/ETA-maiden kansalaisille tulisi olla mahdollista ammatillisen koulutuksen järjestäjille samalla tavoin kuin ammattikorkeakouluille ja yliopistoille.

Toisen asteen kansainvälisiä mahdollisuuksia ja digitarjontaa tulee systemaattisesti kehittää. Kotimaisten kielten rinnalla tutkintoja tulee tarjota yhä useammin vieraalla kielellä, kuten englanniksi. Myös digitaalista oppimista, etäoppimista ja digipedagogiikkaa täytyy kehittää koko toisella asteella.

Myös lukiokoulutuksessa noin 3000 opiskelijaa opiskelee aikuisten opetussuunnitelman mukaisia opintoja. **Selonteossa vähälle huomiolle jäävät myös erilaisten oppijoiden tarpeet, jotka tulee huomioida.** Tässä yhteydessä tulisi laatia suuntaviivat sille, että jatkossa myös erityistä tukea tarvitseville aikuisille olisi tarjolla opintoja. Nyt rahoitetaan lähinnä alle 25-vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien opintoja.

Yksityismuotoinen koulutus on suurin osa toisen asteen järjestäjäverkkoa. Kaikkiaan137:sta ammatillisesta 94 on yksityisiä oppilaitoksia ja 269:sta lukiosta 43 on yksityisiä lukioita. **Sivista esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriö laatii tiekartan sille, että kaikki toisen asteen koulutus järjestetään yksityisessä järjestämismuodossa vuoteen 2030 mennessä.**

Sivista esittää:

- **Peruskoulun jälkeen osaamisen pitää olla sillä tasolla, että toisen asteen opinnoista ja oppivelvollisuudesta voi suoriutua**
- **On nostettava asteittain sekä ammatillisen perusrahoitusta ja lukiokoulutuksen yksikköhintoja. Erityisesti oppivelvollisuuden laajennuksen kustannuksia ja muita vaikutuksia on seurattava tarkkaan.**
- **Toisen asteen koulutus ei tarvitse kokonaisvaltaista uudistamista**
- **Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta kehitetään jatkossakin ensisijaisesti kahtena erillisenä koulutusmuotona, molempien koulutusten omista lähtökohdista.**
- **Selonteossa aikuisten ammattiin opiskelu pitäisi näkyä vahvemmin.**
- **Koulutusviennin roolia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia on avattava selonteossa tarkemmin. Toisen asteen koulutusviennin lainsäädännöllisiä esteitä tulee poistaa.**
- **Selonteossa on hyvä laatia suuntaviivat sille, että jatkossa myös erityistä tukea tarvitseville aikuisille olisi tarjolla opintoja**
- **Sivista esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriö laatii tiekartan sille, että kaikki toisen asteen koulutus järjestetään yksityisessä järjestämismuodossa vuoteen 2030 mennessä.**
- **Selonteon tavoitteista on poistettava maininta siitä, että koulutuksen järjestäjien määrää vähennetään**

3.3 Korkeakoulut

Selonteossa vahvistetaan laajasti hyväksytty tavoite siitä, että vuonna 2030 50 % 25-34 –vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon. Selonteon mukaan tämä edellyttää

noin 100000 uutta tutkintoa. Selonteossa todetaan myös, että pidemmällä aikavälillä tarve korkeakoulutetuille kasvaa edelleen. Sivistan laskelmat ovat samasuuntaisia. Vuosittaisia aloituspaikkoja pitää lisätä vuoden 2019 tasosta noin 10000:lla, jotta 50 %:n tavoitteeseen päästään. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää myös opintojen parempaa läpäisyä.

Opiskelijamäärän lisäyksestä on jo sovittu ministeriön ja korkeakoulujen kesken, mutta rahoitus paikoille on varmistettu vain pariksi vuodeksi. Rahoitustarve aloituspaikkamäärän nostolle on Sivistan varovaisenkin arvion mukaan vähintään 100 miljoonaa euroa / vuosi. Menopaineita tuo lisäksi opiskelijamäärän myötä lisääntyvä opiskelijakunnan heterogeenisuus, mikä yhdessä nopeamman läpäisytavoitteen kanssa kasvattaa tarvetta opiskelijoiden ohjauspalveluille.

Koulutusselonteossa onkin nostettu esille kasvava tarve opiskelukykyä edistäviin toimenpiteisiin ja ohjauksen palveluihin. Kasvava opiskelijamäärä ja palvelutarve ovat koulutuksen laadun kannalta kohtalokas yhtälö, jos rahoitus alimitoitetaan. **Selonteossa pitää nostaa esille koulutuksen laatukysymykset ja resurssitarpeet määrän ja saavutettavuuden rinnalle.**

Aloituspaikkamäärää nostamalla tavoitellaan myös nopeampaa siirtymää toisen asteen opinnoista korkeakoulutukseen. Tavoite on kannatettava, mutta samalla on huomattava, että erityisesti ammattikorkeakoulutukseen hakeudutaan usein alanvaihtajina tai muutaman vuoden työssäolon jälkeen. **Tämä jatkuvan oppimisen mahdollisuus on vahvuus, joka on säilytettävä osana korkeakoulutusta. Koulutusjärjestelmässä ei saa olla ikäperusteisia umpiperiä.**

Selonteossa tavoitellaan koulutusperäisen maahanmuuton lisäämistä niin, että vuonna 2030 15 % kaikista tutkinto-opiskelijoista tulisi ulkomailta. Tavoitteena on myös, että tutkinnon suorittaneista ulkomaalaisista 75 % työllistyy suomalaisille työmarkkinoille. Molemmat tavoitteet ovat hyviä. Näiden toteuttaminen vaatii muun muassa maahantulokäytäntöjen huomattavaa sujuvoittamista. Koulutusselonteossa esitetty maahantuloa nopeuttava D-viisumi opiskelijoille on erittäin kannatettava. Työllistymistavoitteen ei tule silti antaa estää kokonaan verkon välityksellä tapahtuvien koulutusohjelmien kehittämistä. Yhä suurempi osuus kansainvälisestä tutkintokoulutuksesta tullaan toteuttamaan verkkokokonaisuuksina. **Selonteko lupaakin tukea korkeakoulujen yhteiselle digivisiolle, mikä on oleellista verkko-oppimisympäristöjen kehittämiselle.**

Koulutusperäistä maahanmuuttoa lukuun ottamatta kansainvälisyys ei näy osiossa. Korkeakoulut toimivat jatkuvasti lisääntyvän kansainvälisen kilpailun ja yhteistyön kentässä. **Esimerkiksi kansainvälinen koulutusyhteistyö, koulutusvienti ja kansainvälisesti houkuttelevien koulutusympäristöjen kehittäminen ansaitsevat selonteossa enemmän huomiota**.

Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo ovat vahvasti esillä selonteossa. Saavutettavuudesta onkin tekeillä oma selvityksensä, joka on parhaillaan lausuntokierroksella. Suuri osa saavutettavuuden parantamiseksi tehtävästä työstä tapahtuu aiemmilla koulutusasteilla**. Oppilaitoksia kannattaa tukea etsimään erilaisia toimintatapoja koulutusasteiden välisen yhteistyön**

lisäämiseksi. Korkeakoulujen autonomian kannalta on oleellista, että niillä säilyy jatkossakin oikeus itse valita opiskelijansa.

Selonteossa esitetään korkeakoulujen toimintatapojen ja rakenteiden kehittämistä, mutta esitetyn perusteella on mahdotonta arvioida, millaista kehittämistä tarkoitetaan. Lainsäädännön ja muun ohjauksen kehittäminen on kannatettavaa, kun se tehdään mahdollistavuusperiaatteella. Perustehtävien laadukkaan hoitamisen ja tavoitteisiin vastaamisen muuttuvassa toimintaympäristössä tulee olla erilaisten rakenteellisten ratkaisujen ja toimintatapojen ohjureina korkeakoulujen oman tavoitteellisen suunnittelun pohjalta.

Lainsäädännön tulisi sallia korkeakoulujen erilaiset rakenteelliset ja toiminalliset ratkaisut. Tällaisen lainsäädäntötarkastelun yhteydessä on tarpeen tehdä myös koulutusvastuusäätelyn ja siihen liittyvien seikkojen laaja kokonaistarkastelu, kuten selonteossa ehdotetaan.

Sivista esittää:

- **selontekoon kirjataan korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisen edellyttämä rahoitustarve.**
- **kirjataan, että korkeakoulujen ohjauksessa kunnioitetaan niiden autonomiaa ja strategista päätöksentekoa ja lisätään määrätietoisesti korkeakoulujen kykyä omiin päätöksiin.**
- **nostetaan tavoitteissa koulutuksen laatu määrän ja saavutettavuuden rinnalle**
- **kirjataan selkeästi, että korkeakouluilla on jatkossakin oikeus itse valita opiskelijansa.**
- **selonteossa otetaan paremmin huomioon korkeakoulujen kansainvälistymistarpeet.**
- **korkeakoululainsäädännön on sallittava erilaiset rakenteelliset ja toiminnalliset ratkaisut mukaan lukien kansainväliset kumppanuudet.**
- **Selontekoon kirjataan, että uudet tai laajentuvat tehtävät vaativat lisäresursseja, muutoin uhkana on laatutason lasku**.
- **Viittaukset Suomen Akatemian toimintaan poistetaan Korkeakoulut-osiosta ja jos tarpeen, käsitellään osana Tiede ja tutkittu tieto –osiota.**

3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Tiede ja tutkittu tieto ovat mukana selonteossa melko ohuesti. Vuonna 2020 valmistunut kansallinen TKI-tiekartta tarjoaa hyvän raamin myös näille osioille ja selonteossa toimenpiteenä ehdotetaankin TKI-tiekartan toimeenpanoa. Selonteossa viitataan tiekartan keskeisimpiin sisältöihin ja tarpeisiin: osaaviin ihmisiin, maailman luokan TKI-ympäristöihin ja –infrastruktuureihin, kansainväliseen verkostoitumiseen ja nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön eri toimijoiden kesken. Nämä ovat kaikki hyviä teemoja ja niiden toteuttamista on aktiivisesti tuettava ja seurattava.

Keskeisin tavoite on nostaa Suomen TKI-investointiastetta 4 %:iin bruttokansantuotteesta siten, että Investoinneista 1/3 tulisi julkisista varoista ja 2/3

yksityisistä. **TKI-tiekartassa on tunnistettu laajasti toimia, joihin tulee kohdistaa uutta rahoitusta, mutta rahoituksen kasvattamiselle ei ole tehty suunnitelmaa**. Julkisen rahoituksen tulisi olla vuonna 2030 miljardi euroa ja yksityisen 2 miljardia euroa nykyistä korkeammalla tasolla, jotta tavoitteeseen päästäisiin. Tasaisella vahdilla tämä tarkoittaa, että **investointien tulisi kasvaa vuosittain 100 M€.**

Koulutuspoliittisessa selonteossa on tarpeen esittää tarvittavien investointien määrä, vaikka selonteon yhteydessä ei rahoituksesta päätetäkään.

Selonteossa huomioidaan hyvin koulutuksen ja tutkimuksen tiivis yhteys. Tutkimus tuottaa koulutukseen muun muassa uusia ja ajantasaisia sisältöjä ja pedagogiikkaa. Laadukas koulutus taas takaa sen, että TKI-järjestelmässä on osaavia tutkijoita ja yhteiskunnassa laajemminkin kyky ymmärtää ja hyödyntää tutkimustoimintaa. Laadukas koulutusjärjestelmä on laadukkaan TKI-järjestelmän edellytys ja päinvastoin.

TKI-toiminta on hyvin kansainvälistä, mutta kansainvälisyys ei juuri näy osiossa. TKI-toiminnan näkymät on ankkuroitava menestymiseen kansainvälisessä kilpailussa ja yhteistyössä.

Sivista esittää:

- **Selontekoon kirjataan 4 prosentin TKI-investointitavoitteen saavuttamisen edellyttämä rahoitustarve**
- **Selontekoon kirjataan, että korkeakoulujen toimintakenttä on kansainvälinen, mikä on otettava huomioon toimintaedellytysten kehittämisessä.**

3.5 Vapaa sivistystyö

Selonteossa kuvattu tilanne vapaan sivistystyön osalta on kovin nykytilaa keskittyvää. Sivista katsoo, että vapaasta sivistystyöstä tulisi selonteossa esittää rohkeampia tulevaisuusnäkymiä. Sivista kannattaa selonteossa esitettyä näkemystä siitä, että vapaan sivistystyön taloudellinen tilanne turvataan ennen kaikkea rahoituksen ennakoitavuutta parantamalla. Vapaan sivistystyön rahoitus ei ole koulutuksen ylläpitäjien näkökulmasta katsottuna kovin ennakoitavaa eikä kestävää. Nykytilanteessa vapaa sivistystyön rahoitus on toimintaan nähden alimitoitettu ja opintomaksut osalle kansalaisista liian korkeita, mikä on johtanut eriarvoistumiseen. **Sivista muistuttaa, että vapaan sivistystyön kenttä on hyvin moninainen ja koulutustehtävät ja taustat hyvin erilaisia.**

Vapaa sivistystyö on tärkeä osa jatkuvan oppimisen strategiaa ja tarvitsee tätä varten pitkäaikaista strategista rahoitusta aliedustettujen ryhmien osaamistarpeiden paikkaamiseen. Selonteossa onkin kuvattu vapaan sivistystyön roolia esimerkiksi maahanmuuttajien kouluttamisessa ja digiosaamisen vahvistamisessa. Selonteossa tulisikin osaamisen päivittämisessä entistä vahvemmin huomioida myös vapaan sivistystyön tarjoamat mahdollisuudet.

Vapaan sivistystyön toimijat tekevät tärkeää työtä. Vapaassa sivistystyössä hankittu osaaminen on tunnistettava ja tunnustettava entistä paremmin. Viime vuosina tehtyjä

toimenpiteitä on jatkettava jatkuvan oppimisen edistämiseksi ja vapaassa sivistystyössä hankitun osaamisen näkyväksi tekemisessä. Kannatamme selvitystä mahdollisuudesta liittää vapaan sivistystyön osaamiskokonaisuuksia osaksi kansallista osaamisen viitekehystä, sillä se tekisi vapaassa sivistystyössä tehtyjen opintojen asemaa näkyväksi osana koulutusjärjestelmää**. Sivista muistuttaa kuitenkin, että vapaa sivistystyö saa voimansa juuri tuosta vapaudesta.** Juuri vapaus oppia luo matalankynnyksen kaikille Suomessa asuville harrastaa, toteuttaa itseään ja kehittää omaa osaamistaan.

Sivista esittää:

- **Selonteossa täytyy vapaan sivistystyön osalta esittää rohkeampia tulevaisuusnäkymiä**
- **Vahvistetaan vapaan sivistystyön rahoitusta ja tehdään siitä entistä ennakoivampaa**
    - **Opintomaksujen ei tule luoda esteitä osaamisen kehittämiselle**
- **Vapaan sivistystyön roolia osana aliedustettujen ryhmien koulutusta täytyy vakinaistaa**
- **Vapaassa sivistystyössä hankittu osaaminen täytyy tehdä näkyväksi, mutta vapaudesta oppia ja harrastaa tulee pitää kiinni**
    - **Kannatamme selvitystä mahdollisuudesta liittää vapaa sivistystyö osaksi kansallista osaamisen viitekehystä**

3.6 Jatkuva oppiminen

Jatkuvan oppimisen uudistuksen tulee mahdollistaa yritysten ja työnantajan tarpeisiin vastaavan osaamisen kehittäminen ketterästi, joustavasti ja ennakoiden. Ihmisten eri tavoin kartuttama osaaminen pitää tunnistaa ja tunnustaa nykyistä paremmin. Osaajien saatavuus on jo noussut merkittävimmäksi kasvukyvyn tekijäksi. Yhteiskunnalla ja yksilöllä on työelämän lisäksi vastuu kehittää, luoda ja kustantaa jatkuvan oppimisen väyliä, joilla vastataan työelämän muutostarpeeseen. Osaamisen kehittämistä on tarkasteltava yhteistyössä työnantajien kanssa.

Jatkuvan oppimisen kehittäminen on keino varmistaa se, että Suomi pysyy kilpailukykyisenä ja että osaamisemme on huippuluokkaa myös jatkossa. **Uusien rakenteiden sijaan avaimet löytyvät joustavuudesta ja ketteryydestä**. Alustamaisen palveluekosysteemin pitäisi olla uudistamisen lähtökohta.

Selonteon huomio siitä, että työikäisille soveltuvaa koulutustarjontaa on kaikilla koulutusasteissa, on tärkeä. Jatkuvan oppimisen järjestelmää on Suomessa kehitettävä perustuen korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön koulutustarjontaan, joka jo nyt palvelee aikuisten ja nuorten oppimisen tarpeita. Tämä tarjonta on jo nyt laajasti käytössä, mutta potentiaalia on enempään. Osa potentiaalista voidaan saada käyttöön tarjonnan nykyistä paremmalla esiintuonnilla ja kokonaisuudessaan riittävällä rahoituksella, joka mahdollistaa koulutuksen suuntaamista ja volyymin kasvattamista. **Uusia hallinnollisia rakenteita jatkuvan oppimisen edistämiseksi ei tarvita.**

Ammatillinen jatkuvan oppimisen väylä on työelämässä erittäin tärkeä keino kehittää osaamista. Se on myös erinomainen tapa kehittää yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä erilaisten joustavien mallien ja esimerkiksi oppisopimuksen tai tutkinnon osien tehokkaan hyödyntämisen kautta.

Sivista esittää, että vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen, sekä kulttuurin että liikunnan parissa hankittu osaaminen otetaan vahvemmin osaksi jatkuvan oppimisen prosesseja. Samoin on huolehdittava siitä, että erilaisten oppijoiden tarpeet huomioidaan osana jatkuvan oppimisen kokonaisuutta.

Sivista esittää:

- **Jatkuvan oppimisen tueksi ei perusteta uusia pysyviä hallinnollisia rakenteita**
- **Jatkuvaa oppimista kehitetään ennen kaikkea vahvassa työ- ja elinkeinoelämäyhteistyössä**
- **Jatkuvan oppimisen rahoitusta kehittäessä muistetaan kolmiyhteys yksilö-yhteiskunta-yritys**
- **Taiteen perusopetuksessa ja vapaassa sivistystyössä hankittu osaaminen on saatava vahvemmin osaksi jatkuvaa oppimista**
- **Erilaisten oppijoiden tarpeet on otettava huomioon jatkuvan oppimisen kokonaisuudessa**

3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Sivista pitää henkilöstön osaamisen kehittämistä ja alan vetovoiman lisäämistä erittäin tärkeänä aiheena. Oppilaitoksissa ja korkeakouluissa täytyy jatkossa korostua vahvemmin koko yhteisön rooli kasvattajana ja kouluttajana. Työnantajalla täytyy olla aito mahdollisuus organisoida opetus ja ohjaus siten, että se palvelee kaikkia yhteisön jäseniä parhaalla mahdollisella tavalla. Kaikki koulutuksen järjestäjän palveluksessa olevat ovat yhtä lailla varmistamassa laadukasta kasvatusta ja koulutusta.

Selonteossa mainitaan opettajien työolot. Sen osalta on epäselvää, mihin selvitykseen viitataan. Opettajakoulutuksen vetovoima (OKM 2020:26) -loppuraportin mukaan on tärkeää vahvistaa mielikuvaa opettajien työoloista. Loppuraportissa puhutaan siihen näistä liittyvistä mielikuvista. **Tämä on tärkeää oikaista selonteossa. Opettajuuteen on syytä saada negatiivisten uutisten sijaan positiivisia tulokulmia alan vetovoiman lisäämiseksi.**

Selonteon toimenpiteissä puhutaan joustavista tavoista täydentää opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja kelpoisuutta. Sivista on yhtä mieltä siitä, että opettajien ja muun henkilöstön osaamista on kehitettävä ja pidettävä ajan tasalla. Tätä työtä on tehtävä yhdessä työnantajien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Sivista esittää:

- **Työnantajat otetaan mukaan kehittämään opetus- ja muun henkilöstön vetovoimaa ja osaamista**

3.8. Taide- ja kulttuurikasvatus ja –opetus ja taiteen perusopetus

Selonteossa todetaan ansiokkaasti, että **taiteen perusopetuksen rahoituksen ja lainsäädännön kehittämiseen nähdään olevan tarvetta**. Silti esimerkiksi lainsäädännön kehittämiseen ei selonteossa nähdä akuuttia tarvetta. Sivista katsoo, että on tärkeää aloittaa laaja-alainen jatkotyö Suomisen raportin perusteella taiteen perusopetuksen kehittämiseksi mahdollisimman nopeasti. Erityisen tärkeää on taiteen perusopetuksen rahoituksen kasvattaminen ja kokonaisarkkitehtuurin kehittäminen. Samalla tulee kehittää yksityisten oppilaitosten toimintaedellytyksiä. Taiteen perusopetuksen kenttä on hyvin moninainen joukko eri toimijoita, jotka keskenään eriarvoisessa asemassa. Yhteismitallisuus puuttuu kokonaiskuvan kannalta ja kunnilla on iso rooli tukea TPO-järjestäjiä.

Sivista muistuttaa, että taiteen perusopetuksen vos-hintakehitys on selkeästi kustannuskehitystä jäljessä. Usean vuoden negatiivinen vaje suhteessa kustannuksiin tulisi kurota umpeen, ennen kuin taiteen perusopetukselle aiheutetaan peruuntumatonta haittaa. Nyt monet toimijat ovat joutuneet nostamaan oppilasmaksuja aivan äärirajoille saakka. Vaarana on, että kaikilla ei ole varaa harrastaa ja näin taiteen perusopetus jää isolta osalta ikäluokasta mahdollisuuksien ulkopuolelle, mikä lisää koulutuksellista epätasa-arvoa. Lisäksi merkittävä osa toimijoista jää kokonaan vos-rahoituksen ulkopuolelle. **Tavoitteena tulee olla, että taiteiden harrastajien määrä kasvaa tasaisesti ja alueellisesti saavutettavuudesta ja saatavuudesta huolehditaan.**

Sivista kannattaa taiteen perusopetuksen tiedonkeruun kehittämisestä ja tietopohjan vahvistamista. Asia on monilta osin kiireellinen, sillä luotettavaa tilastotietoa taiteen perusopetuksesta ei ole. Tilanne on koulutuspoliittisesti kestämätön ja tulisi korjata välittömästi. Samalla on luotava taiteen perusopetukselle yhteinen laatustrategia. Suomisen raportissa kehotettiin myös kehittämään taiteen perusopetuksen tutkimusta. Tämä täytyy lisätä toimenpiteisiin.

Myös taiteen perusopetuksessa syntyvää osaamista on tunnistettava ja tunnustettava entistä paremmin. Viime aikoina on vapaassa sivistystyössä panostettu merkittävästi tähän kehitykseen. Sivista esittää, että samaan pyritään myös taiteen perusopetuksen puolella ja KOSKI-järjestelmän käyttöönottoa aletaan valmistelemaan.

Sivista pitää kulttuurikasvatussuunnitelmien laajempaa käyttöönottoa kannatettavana. Kulttuurikasvatussuunnitelmat on saatava velvoittavaksi osaksi opetussuunnitelmaa. Kulttuurikasvatuksella täytyy olla keskeinen rooli lasten ja nuorten kasvatuksessa.

Sivista esittää, että:

- **On aloitettava laaja-alainen jatkotyö Suomisen raportin perusteella taiteen perusopetuksen kehittämiseksi mahdollisimman nopeasti**
- **Taiteen perusopetuksen rahoituspohjaa on vahvistettava**
  - **Opintomaksujen ei tule luoda esteitä harrastamiselle tai oppimiselle**
- **On luotava taiteen perusopetukselle yhteinen laatustrategia**

- **Taiteen perusopetuksen tutkimusta on kehitettävä nopealla aikataululla ja tämä on lisättävä selonteon toimenpiteisiin**
- **Osaamisen tunnistamista ja tunnistamista on kehitettävä tpo-puolella ja KOSKI-järjestelmä otettava käyttöön.**
- **Kulttuurikasvatuksella täytyy olla keskeinen rooli lasten ja nuorten kasvatuksessa**

3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Ruotsinkielisen koulutuksen osalta OKM:n selvitys aiheesta on perusteltu ja pidämme selonteon lähtökohtia tältä osin hyvinä.

Sivistan mukaan on tärkeää varmistaa toisen kotimaisen kielen osaaminen kaikissa koulutusmuodoissa. Pienenevät ikäluokat uhkaavat myös ruotsinkielisten oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuuksia saada itselleen koulutusta, sillä oppilaitosverkosto harvenee. Ruotsinkielisessä koulutuksessa on otettava laajasti käyttöön digitaaliset oppimisratkaisut.

Sivista esittää:

- **Ruotsinkielisessä koulutuksessa otetaan laajasti käyttöön digitaaliset oppimisratkaisut. Ruotsinkielinen koulutus on oiva kokonaisuus pilotoida erilaisia digitaalisia ratkaisuja**.

3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Osiossa painotetaan kansainvälisten opiskelijoiden maahantulon sujuvoittamista ja tutkinnon suorittaneiden jäämistä Suomeen töihin. Tämä on kannatettava tavoite.

Työperäisen maahanmuuton väistämättömät vaikutukset koulutusjärjestelmään tulee huomioida perheiden integroimiseksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa. **Koulutusjärjestelmälle tulee rakentaa edellytykset vastaanottaa iso määrä maahanmuuttajia**. Tämä tarkoittaa paitsi englannin kielellä annettavaa varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta, myös opettajien osaamisen vahvistamista a laajaa pohdintaa S2-oppilaiden oppimisen tukemiseksi. Oppimistulosten eriytyminen kantaväestöstä on huolestuttava signaali, ja globalisaation muuttaessa väestöämme huoli tulee nostaa keskusteluun.

Yhtenä tavoitteena esitetään maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisen ja ohjauksen palvelutoiminnan vakinaistaminen korkeakouluissa. Selonteossa esitetään maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta koskevien säännösten lisäämistä yliopistolakiin. Jos tarkoituksena on samalla lisätä kriteeri yliopistojen rahoitusmalliin, on siihen osoitettava myös tarvittavat lisäresurssit. **On kestämätöntä lisätä korkeakoulujen tehtäviä lisäämättä rahoitusta**. Rahoitusmallia tulee kehittää pitkäjänteisesti yksinkertaisempaan suuntaan.

Kuntien rinnalla yksityismuotoisilla koulutustoimijoilla on laaja rooli maahanmuuttajien kouluttamisessa. Yksityisten toimijoiden asemaa täytyy tässä vahvistaa siten, että samalla taataan koulutuksen laatu ja tehokkuus. Maahanmuuttajien koulutuspolkuja ja integroimista voidaan edistää laajasti erilaisia koulutusmuotoja hyödyntämällä.

Esimerkiksi vapaalla sivistystyöllä on ollut kasvava rooli maahanmuuttajien kouluttamisessa. Näitä matalankynnyksen tapoja oppia ja harrastaa tarvitaan enemmän. Myös monikielisiä tutkintoja ja tutkinnon osia tulee tässä yhteydessä mahdollistaa.

Sivista esittää:

- **Yksityisten koulutustoimijoiden roolia maahanmuuttajien koulutuksessa täytyy kasvattaa**

4 Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät

Muutostekijöitä on kuvattu laajasti ja näkemyksemme mukaan varsin oikeasuuntaisesti. Muutostekijöiden suhde varsinaisiin selonteon toimenpiteisiin jää kuitenkin hämäräksi.

Sivistan näkemyksen mukaan tästä osiosta olisi poimittava osaksi toimenpiteitä teknologian ja digitalisaation mahdollisuudet koulutuksessa ja tutkimuksessa, muuttuvan työelämä ja uudistuva koulutus sekä kansainvälisyys ja koulutusvienti.

___
Asiantuntijamme sekä jäsenemme ovat valiokunnan käytettävissä jatkokeskusteluihin.

Helsingissä 19.4.2021

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen
johtaja
041 540 4505

Jussi-Pekka Rode
elinkeinopoliittinen asiantuntija
040 168 6836

Heikki Holopainen
johtava asiantuntija
0400 639 331